

fakadt. A szívek mintha érezték volna, hogy kellemes meglepetések lesz.

Elnök cseppet A gyűlést megnyitja. — Már mindenki „Divina comedia”-nak egy részletét gondolt jeles „úfordítónak Szász Károly fordításában, midőn Gyulai Pál jó vaskos könyvet tart a kezében s örömtől sugárzó arccal jelenté, hogy Arany János „Toldy szerelmé” című művét küldi a társaságnak tisztelete jeléül. — Minden szem Gyulai Pálon csüngött s oly hallgatás állott be, mint milyen a kellemes hírt követni szokta.

Elnök aztán elmondta, hogy Arany János személyéhez a társaságnak több kedves emléke fűződik s „Toldi”-jának más részeiből saját ülésén is hallott már. A költő halála előtt nem akará közzélni e részt. De engedett mégis barátai unszolásának s beküldte a „Kisfaludy-társaságnak”, hogy onnan induljon ki hódító útjára. „A sok unszó között én valék a leggyöngédtelebb — mondá az elnök — tán vétettem, de bárcsak mind ilyen hibákat követhetnek el életbenem.”

Elnök azon ajánlata, hogy „Toldi szerelmé”-ből egy rész azonnal olvassák fel, nagy tetszéssel fogadtatott s a közönség élvezettel hallgatta végig azt az epizódot, mely a prágai kalandot tárgyalja. A legnemesebb mulatság volt ez. Az éljenek elhangzása után Szász Károly a lelkesülés hangján azt az indítványt tevő, hogy e jó hatás megőrzése végett őt és társát a felolvasástól mentse fel a közönség. Elfogadtatott, valamint azon indítvány is, hogy a társaság azonnal testületileg fejjeze ki tiszteletét a nagy költőnek. Ez meg is történt, kívánván neki annyi áldást, mennyi dicsőséget éltében kivívott. — Az ülés fél 7 órakor ért véget. A közönség igen elégtelen oszlott el, vívén keblében az Arany iránti tiszteletet megkétszerezve.

Elmondván a gyűlés tulajdonképeni folyamatát, legyen szabad a közönség figyelmébe hozni valamit azok közül, mit már régen tud a Toldi mondáról. A Toldi-mondáról a történelem nem tud semmit. A nép teremtette, az ő száján járt „szájraj-szajra”. Egy hős, Toldi Miklós szerepel benne kezdetől végig, a néptől költőleg fel fogva s így e nemből egyedül áll a magyar irodalomban. Nagy Lajos király idejéből éret. Első, ki énekeibe összefoglalta, Illosvai Péter éneklő diák 1574-ben. Ez a dicsőség az anyag megőrzésében s bár egyéb érdeme nincs is, azért a figyelmet nem lehet tőle megtagadni. Énekeinek egy löcsei példánya fennmaradt s abból vevő Arany „Toldi”-jának tárgyát, melyet három részre osztott.

Az I. rész, melyet a közönség 1846-ban „Toldi”-cimen kapott, a hírhedt, hős Toldi Miklósnak fiatal korát tárgyalja. Előbb otthon ül Miklós szeretett anyja oldalánál, dologgal tölti idejét. György bátyjával nem él békében, — mert az örökséget akarja elkaparni. Miklós véletlen útján gyilkosságot követ el s bujdosik, nyomorúságban küzdve sokáig. Rendkívüli ereje feltűnik, vitéz lesz s a cseh óriás elleni vívásban kiöntöti magát. A király megbocsátja bűnét, udvarába veszi és György bátyját elereszti.

A III. rész 1848-ban jelent meg. Az elhírhedt hős Miklós most szürke hajavá lett. Haza vonul magányában s miután még egyszer kiöntöti magát, végkép visszavonul, nem állhatat ki az őt csufozó apródokat. Majd később meghal szülőföldjén. E rész címe „Toldi estje”.

A mondanak eleje és utója már készen volt. Toldit mint ifjút és öregt látta a közönség, de mint férfit nem. A költőnek nem állt elég anyag rendelkezésére s a középrész nem készíthette el korán. De az a tudat, hogy Toldit egészen kell bírni a nemzetnek s az ilyen biztatások, mint a Petőfié: „hogya megteremtetted a fejt és lábát, teremtsd meg a törzset is” — összeszedték a költő erejét s a tavasz meghozá „Toldi szerelmé”-t, a monda középrészét.

Ez Toldinak más emberektől eltérő szerelmét tárgyalja Rozgonyi Piroskával, mely Piroška Aranyk Piroška unokáját és meghalt leányát juttatja eszébe s a fájdalom emlékezet a legszebb érzelmeket csalja papírra. Tárgyalja ez még a nápolyi hadjáratot, miközben Toldi kegyet is veszít, de később visszanyeri azt. És mi a legnagyobb művészi alkotásokhoz tartozik, e kor után 300 évvel következő dolgokról is szól Rákóczy idejéből. — Itt az anyag „Toldi”-ból, „Toldi szerelmé”-ből és „Toldi estje”-ből. Ezt Arany nem elbeszéli, — hanem elzenéli úgy hogy magyar ember vére csak amugy pezseg, mikor hallja. Láttatja az igazi magyar alakot, jellemet a maga egyszerűségében, szőgletességében és lovagias jóságában. De többet nem is szólak a műről. Ismervén tartalmazt röviden, igyekezzünk egészen megismerni vele. — Azután meg borulunk le a költő nagysága előtt, kit mocsoktalan jellem és fáradhatlan munkásság bályvány gyanánt állita a nemzet elé, ki megadta a nemzetnek azt, mivel tartozék; ada művet, melyet minden magyar embernek bibliája mellett kell tartania.

Baló József.

Brassó és a magyarosodás.

Brassó. 1879. nov. 27.

Tekintetes szerkesztő ur!

A „Nemere” ez idei 92-dik számában „Brassó és a magyarosodás” cím alatt R. G. alárással egy cikk jelent meg, mely végzásaiban maró gunnyal lobbantja szemére a „magyar olvasókör”-nek a magyar szellem hanyatlását, magyar nemzeti ügyi tepesdését.

Magában a cikk elég jó indulattal van szerkesztve s sokban igaza is van írónak, ámbar a mi viszonyainkat nem ismerőnek látszik, erre mutat legalább az is, hogy a „magyar társalgó”-t „kör”-nek nevezi. Ilyes hibásként azonban szivesen elnéz minden idevaló jóérzelmű magyar ember, tekintve R. G. urnak nemes intencióit, melyekből kiindulva látszik írni cikkét. Ámde nem hallgathatjuk csak úgy egy nélkül azon bizarr könyvműséget, melylyel egyetlen mondatában úgy elbánik a magyar dalárdával, mintha erre zót vesztegetni se volna érdeme. Azt mondja cikkirő ur:

„Egy jól roszul összetakolt magyar dalárdánál, annak hébe-korba egy „fellépésnél” semmi egyéb jele nincs, hogy itt magyarok is laknak.”

Nincs tehát „közszellem, magyar szellem” Brassóban s a dalárda is, mely még jelezne, „hogy itt magyarok is laknak”, csak úgy „jól-roszul összetakolt”, s csak „hébe-korba” s akkor is időzjel között lép fel, azaz „fellép” az . . . állványra és . . . semmi egyéb.

Vajjon lehet-e szabad-e még ellenségének is így beszélni a „Brassói magyar dalárda”-ról? Nem! Ezen egyetnek érdemei vannak, melyeket tőle eldisputálni nem lehet. Rövid fennállása óta lakadatlán kitarással tört nemes czéjja felé: mivelni a magyar nemzeti dalt s ez által a közművelődést elősegíteni. Ezek mellett a helybeli tekintélyes, jóhírnevű, idegen ajku dalegyletekkel nemes, de nehéz versenyre kellett kelnie. S a próbát kiállotta. Tanuskodnak erről a „Kronstädter”-nek nekünk különben hízelkődni nem szokó kritikái. A mi jelzőnk nem „jól-roszul összetakolt”, hanem mint dalárdának ez „magyar” s mint testületnek ez; „erkölcsi”. Bárki előtt nyitva életünk, multunk és jelenünk: mi nem pirulunk azokért, mert kötelességünk megtevék.

A mi a „fellépést” illeti, egyszer a német Gesangverein karmestere egy bírálta meg a dalárdát: „Ihr seid Meister im piano Singen” Zsakkowsky Endre, ismert zeneszerző pedig egy véletlen alkalmával a dalárdát hallva, meglepetését nem titkolá s meglegedésének jeléül a dalárdának emlékéül küldé „Harmonia” című jeles férfi-nyegyek füzetét. Távol minden öndicsékvéstől, bizony mi nemcsak „fellépünk” hanem meg is álljuk helyünket.

Egy dalárdista.

Brassó, 1879. november 26-án.

Tisztelt szerkesztő ur!

A „Kronstädter Zeitung” nénie 187-ik számában „dumme Junge aus Kronstadt” és ön lapja ellen nagyon kifakad és ezen kifakadásában átcsapong a „Tisza ázsiai gazdálkodásra”. Régi óta ez; tudjuk, hogy a „Kronstädter Zeitung” és híveinek a mi magyar, semmi sem tetszik, az mind ázsiai gazdálkodás! Pedig hiába rugdolózik, mert ő és párthivei soha oly rózsaszinben magokat nem fogják többé látni, mint azt ők ohajtják.

Azt gondolja a „Kronst. Zeitung” és hívei, hogy az ő boldogságuk vagy boldogtalanságuk Tisza személyéhez van kötve s ennek bukásával sorsuk jobbra fordulna? Illuzió, melyben ringatják magukat. Higgyék el önk atyafak, hogy soha kormány nem leend Magyarországon, mely több privilegiumot nyújtson önöknek, mint a jelenlegi.

Különbön önöknek nem is az a vágyuk, hogy Magyarországon ilyen vagy amolyan szinezetű kormány legyen, — hanem az, hogy egyáltalában magyar kormány ne legyen. Önök egy centralizált osztrák-német kormányt ohajtanak, ez az eszméjárások, mely agyokban forr; nem gondolják meg, hogy mi a mostani dualisztikus államforma tart, addig kedvenc eszméjük csak szerény ohajtás marad.

Ha pedig ezen államforma egykor fölbomlana — mire különben még soká várhatnak — akkor is gondunk leend, hogy többet Bach-huszárok ne legyenek, jól volna, ha a „Kronst. Zeitung” és hívei megbarátkoznának nagy költőnk ezen szavaival:

„A nagy világon e kívül nincsen számokra hely; Atdjon vagy verjen sors keze: itt élned, halnod kell!”

Hódojlanak ennek s sokkal boldogabbak lesznek.

Egyébiránt a mint az eddigi eljárásokból naponta tapasztaljuk, önök, a hol tehetik, nyíltan és titokban, mindenütt a magyar nemzetiséget s kormányát gunyolják, a leggyöngédtebb intézkedéseit nevétségének szeretik feltüntetni s oly kifejezéseket használnak, melyek önöktől semmi esetre sem méltányosak; az által, ne higgyék, hogy jó szolgálatot tesznek párthiveiknek.

Köztünk is van elég magyar, ki Tiszával nincs meglegedve; de ezen elégedetlenség nem azonos az önökével, mert nálunk nincs oly magyar, ki a magyar állameszme ellen üzdené. Mi

ezen eszme mellett harczolunk s azt egyesekért senki személyeért feláldozni nem kívánjuk. Önök szeretnék látni, hogy bukják a személy, de nem azért, hogy ez vagy az legyen, hanem azért, hogy az által az eszme is bukják. Önöknel a személy csak ürügye egy messzebb ágazó fondorlatnak.

Önök mindig haboznak, nem mernek nyíltak, határozottak lenni; ha előveszik is a guny fejeverét, mindig szeretik a körülményeket szerepió magasabb személyekkel egybekevernii s azoknak palástja alá rejtőzni. Például utóbbi cikkükben is az itteni főispánra támaszkodva, úgy futólágoan jegyzi meg: hogy merészi a „Nemere” a főispán személyét az itteni tényezők közé bele vonni? — Hát mit gondolnak önök, hogy a főispán ur személye vagy bárkié is oly szent, közelíthetetlen valami, hogy még nevét sem szabad említeni? De igen! bárki nevét is — illedelmesen; illeten tanulni pedig nem fogunk a „Kr. Ztg.” iskolájába menni.

Azt hiszi a „Kronst. Ztg.” hogy mindegy a magyar államnak, akárki Brassóban főispán? Oh nem, az nem lehet nekünk közönyös. Ide oly egyen kell első sorban, ki a magyar állameszme barátja testetöl-lelkestöl és a ki a közmebecsülés színvonalán áll mint polgár; ezen tulajdonságokat, azt hiszem, megtalálja a „Kr. Ztg.” is a jelenlegi főispánban.

Legjobb volna, ha a jelen viszonyokkal kibékülnének s többet tanulnának magyarul, mint a mennyt tudnak; több hasznát vennék, mintha idejüket gunyos cikkekk fecsérítésre vesztegetik. — Bizony furcsa emberek is önök! Magyarországon lakván, mint egyoldalú okos emberek, azt képezlik magukról, hogy a kulturát tovább ársztani hivatták, és mégis mint oly képzett emberek az állam nyelvét oly kevéssé tudták megtanulni.

Mindaddig, míg önök, mikor nekünk örömkünk van s velünk nem örövendek — ezt pedig számdokosan kerülük minden alkalommal — és mikor bánatunk, gyászunk van, velünk sirni nem tudnak, addig míg ezek iránt közönyösek maradnak: hiába hirdetik, hogy jó hazafak, mert azt úgy sem hiszszük el.

Legczélszerűbb leend jövőre itteni hiányainkról szólni, melyen önök, magunk segíthetünk; az ipar és kereskedelemről, továbbá rosz utainkról — hol vannak, — a czélnak, a kor igényeinek ma meg nem felelő rendőrségről s egyáltalában mind azokról, melyeken közsök egyetértéssel segíthetünk. Elég ezen a téren a teendő.

Közelebbről itteni észleleteimről fogok a t. szerkesztő urnak szolgálni, ha elfogadja.

Székelyfi.

KÜLÖNFELEK.

— A megyei közigazgatási bizottság folyó hó 2-iki üléséről szóló tudósítást csupán jövő számbunkban adhatjuk térhíján miatt.

— A sepsiszentgyörgyi négyelet mult szombati fillérestéje igen szépen sikerült. A program változatossága nagyobb estélynek is díszére vált volna. Zirkelbach Frida és Bogdán Mariska kisaszonnyok a Rákóczy indulót adták elő zongorán, majd Böhm József gym. tanár ur olvasott csinos költemény füzet, eredeti és jeles kalföldiek után fordított darabokat. Utána Reményik Kálmán és Fogolyán István urak tilinkó-kettőse és az elsőnek magyar népdalai a tilinkón kellettek sok tapsot. Bogdán Blanka kisaszony „Pökainét” szavalta, kitőnő előadása nagy tetszésben részesült. Volt még vegyes dal, játszottak zongorán; volt tombolajáték, egy második szavalt Vánca György ur által s kedélyes pár tánc zongoraszó mellett fejezte be az estélyt. A jövő szombati estélyt Bogdán Istvánné és Csalah Kálmánné urasszonyok rendezik. Lesz egy zenequartett Albert Károly, Nagy Elek, Ilyés Tamás, Kozma Gábor és Ráduly József közre működésük mellett. Gidófalvi Anna k. a zongorázni fog, Harmath Domokosné pedig szavalni fog. Felolvas Vánca György.

— Figyelmeztetés. Azon négyeleti tagok, kik az 1879 ik évi tagsági díjjal még hátralékban vannak, felhivatnak hátralékaik szives felizetésére még e hó folytán. Bogdán Arthur, pénztárnok.

— Felhívás. A s. szentgyörgyi jótékony czélu négyelet, magasztos hivatásához képest a jövő karácsoni ünnepek alkalmával a szeretteinek oltár akar emelni; a város szegényeinek, munkaképtelen öregeknek, árváknak, szegény jótanuló iskolás gyermekeknek karácsoni ajándékokat szándékozik kiosztani. A karácsonfa a város ház dísztermében fog felállítani, az ajándékok ünnepelesen fognak kiosztani. (Az ünneplő napját és óráját annak idejében közhírre teendjük.)

Az idévőtök, kinek születése emlékére ünnepet fogunk szentelni — így szólott: „a ki egygyel az én kicsinyeim közül jót cselekszik, annyi, mint ha én velem cselekedt volna; éheztem és ennem adtatok, szomjaztam és innom adtatok, fogoly voltam és megszabadítottatok, rongyos voltam és felruházottatok; jöttetek el én atyámnak áldottai!”

Jöjjetek, oh jöjjetek könyörületess szívű keresztények, jöjjetek ti, a kiket megáldott a mennyei jó atya, testi lelki áldásaival, jöjjetek ti boldog családapák, családanyák, jöjjetek, kiknek fölsőleges